

Cezary Obracht-Prondzyński

Informacja o pracy Instytutu Kaszubskiego w 2003 roku

Acta Cassubiana 5, 343-349

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

INFORMACJA O PRACY INSTYTUTU KASZUBSKIEGO W 2003 ROKU

W 2003 roku zakończyła się druga kadencja działalności władz Instytutu Kaszubskiego. Jej podsumowania dokonało walne zebranie sprawozdawczo-wyborcze, które odbyło się 11 kwietnia 2003 r. Obrady toczyły się pod przewodnictwem prof. prof. Mariana Szczodrowskiego i Alfreda Majewicza. Udzielono wówczas absolutorium ustępującym władzom oraz wyłoniono nowe. W skład Zarządu weszły następujące osoby: Józef Borzyszkowski – prezes, Zbigniew Zielonka – wiceprezes, Renata Pałczyńska-Gościńskiak – skarbnik, Cezary Obracht-Prondzyński – sekretarz, Andrzej Romanow, Zygmunt Szultka, Bolesław Hajduk – członkowie. Nową Komisję Rewizyjną tworzą: Jerzy Szukalski, Marian Fryda i Kazimierz Kozłowski.

Podczas tego zebrania sprawozdawczo-wyborczego po raz pierwszy podjęto uchwałę o nadaniu godności Członka Honorowego Instytutu Kaszubskiego. Otrzymały ją 3 osoby: prof. Elżbieta Zawacka z Torunia, prof. Fridhelm Hinze z Berlina oraz prof. Gerard Labuda z Poznania.

W 2003 r. Zarząd spotykał się sześciokrotnie, tj.: 30 stycznia, 27 marca, 22 maja, 10 lipca, 3 września i 11 grudnia. W tym czasie do grona członków Instytutu przyjęto 10 osób: dr. Mariana Frydę z Człuchowa, dr. Jerzego Szewsa z Gdańska, dr. Wojciecha Skórę ze Słupska, dr. Joannę Schodzińską z Wicka, prof. Witolda Molika z Poznania, dr. Mariusza Czepczyńskiego z Gdańska, prof. Andrzeja Saksona z Poznania, prof. Lutza Oberdörfera z Greifswaldu, dr. Macieja Hejgera ze Słupska i dr. Aleksandra Klempa z Gdańska. W końcu 2003 r. Instytut liczył 71 członków, w tym 6 zagranicznych.

Rok 2003 był kolejnym trudnym rokiem w działalności Instytutu, przede wszystkim ze względu na rosnące bariery biurokratyczne w działalności społecznej oraz z powodów finansowych. Wystarczy stwierdzić, że po raz kolejny dotacja przyznana przez Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego była niższa niż przed rokiem (już o ponad 60% mniej niż w roku 2000). Coraz bardziej ograniczony był także dostęp do innych środków publicznych. Dotyczy to wszystkich organizacji społecznych w Polsce, a nowe regulacje prawne z pewnością tej sytuacji nie poprawią.

Mniejsze środki finansowe w zestawieniu z koniecznością przejścia w pełni finansowania przez Instytut etatu sekretarki spowodowały, że Zarząd został zmuszony do jeszcze większego wysiłku związanego z poszukiwaniem środków na realizację założonych celów. Nie udało się jednak uniknąć konieczności likwidacji etatu sekretarki. Przez kilka miesięcy Instytut działał bez jakiegokolwiek etatowej pomocy biurowej. Wszystkie działania były wykonywane społecznie, w czym wspierali Instytut, szczególnie jeśli idzie o dystrybucję wydawnictw, członkowie Klubu Studenckiego „Pomorania” – Krzysztof Korda i Wojciech Konkel (inny Pomoraniec – Wiesław Piekarski – bezinteresownie przygotował nową stronę internetową Instytutu: www.instytut-kaszubski.webpark.pl). Dopiero w końcu roku udało się, dzięki wsparciu Rejonowego Urzędu Pracy w Gdańsku, zatrudnić do biura na kilka miesięcy jedną osobę – absolwenta Uniwersytetu Gdańskiego.

Jednak mimo ciągłych problemów finansowych i kadrowych udało się Instytutowi zrealizować wiele zadań i projektów. Dzięki zdobytym dotacjom, darowiznom osób prywatnych oraz społecznemu zaangażowaniu członków przygotowano szereg imprez i wydano kilka książek oraz IV tom „Acta Cassubiana”. (KBN po raz kolejny odrzucił złożony przez nas wniosek o dofinansowanie).

Wspólnie z Pracownią Historii Pomorza i Krajów Nadbałtyckich Instytutu Historii Uniwersytetu Gdańskiego 14 marca 2003 r. zorganizowano na UG drugie seminarium pn. „Z dziejów kultury Pomorza XIX i XX wieku”. Wzięło w nim udział ok. 60 osób, w tym kilku członków Instytutu. Kierownikiem naukowym był prof. J. Borzyszkowski. Wygłoszono 12 referatów (całość ukaże się wkrótce drukiem).

W trzy miesiące później, tj. w dniach 14-15 czerwca 2003 r., zorganizowano w Gdańsku wspólnie z Historische Kommission für Ost- und Westpreussische Landesforschung konferencję: „Danzig vom 15. Bis 20. Jahrhundert”. (Materiały konferencyjne także ukażą się drukiem). Uczestnicy konferencji, korzystający z gościny Centralnego Muzeum Morskiego, mieli okazję zwiedzić Kaszuby północne.

Ponadto tradycyjnie już, jak co roku, Instytut był współorganizatorem konferencji przygotowanej przez oddział ZK-P w Wielkim Buczku. W tym roku na spotkaniu, które odbyło się 28 września, omawiano tradycje i wartości Związku Polaków w Niemczech. Jak zwykle zorganizowanie konferencji było głównie zasługą dr Jowity Kęcińskiej.

Dzień później, 29 września Instytut współorganizował wraz z gospodarzem parafii oksywskiej, seminarium poświęcone jej 750-leciu. Referaty wygłosili: prof. J. Samp, red. T. Jabłoński, ks. T. Czapiewski i prof. J. Borzyszkowski.

Z kolei 6 grudnia odbyło się seminarium poświęcone współczesnej literaturze kaszubskiej. Organizatorami było wejherowskie Muzeum i Instytut, a referaty wygłosili prof. J. Samp i J. Treder.

Oprócz działalności o charakterze konferencyjnym Instytut kontynuował prace wydawnicze. Z datą wydania w roku 2003 nakładem Instytutu ukazało się kilka pozycji: *Pro memoria. Róża Ostrowska (1926-1975)*, opr. J. Borzyszkowski, Gdańsk-Wejherowo 2003; Hieronim Rybicki, *Nazywano ich Słowińcami*, cz. II: *Wybór źródeł*, Gdańsk-Wejherowo 2003; Joanna Schodzińska, *Franciszek Sędzicki (1882-1957) – działacz narodowy, regionalista i poeta kaszubski*, Gdańsk-Wejherowo 2003; Józef Borzyszkowski, *Die Kaschuben, Danzig und Pommern*, Gdańsk-Wejherowo 2002; Cezary Obracht-Prondzyński, *W kręgu problematyki kaszubsko-pomorskiej. Studia i szkice*, Gdańsk-Wejherowo 2003; Bolesław Jażdżewski, *Jôrmark w Bòrzëszkach*, Gdańsk 2003; *Pro memoria. Józef Bruski (1908-1974)*, opr. J. Borzyszkowski, Gdańsk 2003. Wydano także opracowany przez C. Obracht-Prondzyńskiego informator o działalności Instytutu (dwa wydania) oraz opublikowano drugie wydanie książki J. Borzyszkowskiego, *Tam gdzie Kaszëb początk...*

Współwydawcą pierwszych pięciu pozycji było Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie. Stało się to możliwe dzięki realizacji umowy o współpracy między Instytutem i Muzeum.

Ponadto kilka następnych pozycji znajduje się w opracowaniu redakcyjnym.

Jak zwykle wydawaniu książek towarzyszą spotkania promocyjne. Są one nie tylko okazją do wymiany opinii o naszych publikacjach oraz dyskusji z autorami, ale także – co nie jest bez znaczenia w sytuacji materialnej Instytutu – do sprzedaży książek. W roku 2003 odbyło się wiele takich spotkań. Biografię A. Majkowskiego autorstwa J. Borzyszkowskiego promowano w: Sopocie (14.04.2003, spotkanie z autorem przygotowane zostało przez Muzeum Sopotu oraz MPiMK-P); Gdańsku (6.05.2003, w Nadbałtyckim Centrum Kultury, promocji dokonał prof. Jerzy Samp); w Kartuzach (4.06.2003, książkę promował ponownie prof. J. Samp, a uroczystość przygotował Zespół Szkół im. A. Majkowskiego i miejscowy oddział ZK-P); Słupsku (30.06.2003, książkę promował prof. Z. Zielonka, a imprezę przygotowano we współpracy z Muzeum Pomorza Środkowego); Kościerzynie (17.11.2003, promocję przygotowała Miejska Biblioteka Publiczna, a książkę prezentował dr hab. C. Obracht-Prondzyński).

Ponadto odbyły się dwie promocje tomiku wierszy J. Piepki, *Spiewa i lza*. Najpierw 9 marca 2003 r. promowano książkę w Łebnie. Promocja była połączona z otwarciem Izby Pamięci poświęconej pisarzowi urodzonemu w tej miejscowości. (W uroczystości brał udział wojewoda pomorski Jan Ryszard Kurylczyk). Z ramienia Instytutu odpowiedzialny był prof. J. Borzyszkowski. Druga promocja odbyła się 14 maja 2003 r. w Grabowie i tam z ramienia Instytutu wzięli w niej udział J. Borzyszkowski i S. Pestka.

W Domu Kaszubskim 20 lutego 2003 r. miała miejsce promocja dwóch książek: J. Pozorskiego, *Pasje przyrodnika* oraz B. Jażdżewskiego, *Wspomnienia*

kaszubskiego „gbura”. Promocji dokonał prof. Z. Zielonka. Również w Domu Kaszubskim zorganizowano Wieczór Łużycki (21.03.2003) połączony z promocją książki W. Sobieckiego i M. Kubery, *1000 lat i co dalej...* (promocji dokonał red. Tadeusz Jabłoński) oraz prezentacją filmów o tematyce łużyckiej.

Książkę Joanny Schodzińskiej o Franciszku Sędzickim promowano 23 kwietnia 2003 r. w Bibliotece Gdańskiej PAN. Promocji dokonał prof. J. Borzyszkowski. Drugą promocję tej książki przygotowało wejherowskie Muzeum – tym razem promotorem był prof. Andrzej Romanow.

Poświęconą pamięci Józefa Bruskiego książkę promowano podczas spotkań w Człuchowie (19.11.2003), Lipnicy (2.12.2003) oraz w Karsinie (3.12.2003).

W ramach promocji wydawnictw przygotowano wspólnie z wejherowskim Muzeum stoisko podczas IV Targów Książki Kaszubskiej i Pomorskiej w Kościerzynie (23.08.2003). Godnym podkreślenia jest fakt, że biografia A. Majkowskiego została na tych targach wyróżniona pierwszą nagrodą.

Instytut promował jednak nie tylko własne wydawnictwa. W Domu Kaszubskim 25 czerwca 2003 r. przygotowano promocję książki Janusza Kutty, *Druga Rzeczpospolita i Kaszubi*. Zaprezentował ją zgromadzonym prof. J. Borzyszkowski. Także w Domu Kaszubskim zorganizowano autorskie spotkanie z pisarzem i jednocześnie wojewodą pomorskim Janem Ryszardem Kurylczykiem (3.09.2003) oraz promocję kolejnego tomu wierszy ks. Tadeusza Czapiewskiego (11.12.2003), podczas której laudację wygłosił prof. J. Samp.

Ważnym wydarzeniem był także przygotowany przez Instytut we współpracy z gospodynią Tawerny „Mestwin” Katarzyną Zajączkowską wernisaż wystawy prac Bronisława Tuska i Ryszarda Stryjca (17.03.2003). Był on kontynuacją działań związanych z upowszechnianiem osiągnięć osób związanych z Pomorzem oraz podtrzymywaniem pamięci o nich. Innym, wręcz symbolicznym, przykładem tego typu działań było odsłonięcie ufundowanej przez Instytut tablicy poświęconej A. Majkowskiemu na domu, w którym mieszkał podczas swoich studiów w Gryfii (Greifswaldzie). Odsłonięcia dokonali prezes Instytutu prof. J. Borzyszkowski oraz rektor UG prof. A. Ceynowa (podczas wizyty w Greifswaldzie w dniach 25-26.11.2003) wspólnie z rektorem Uniwersytetu Gryfijskiego prof. Reinerem Westermannem i nadburmistrzem miasta Arturem Königiem oraz przedstawicielką Wspólnoty Mieszkaniowej – Dr. Jäger. W przeddzień w Krajowym Muzeum Pomorskim w Gryfii J. Borzyszkowski wygłosił wykład o Aleksandrze Majkowskim. Głównym organizatorem tego przedsięwzięcia w Gryfii był dr Eckhard Oberdörfer – redaktor miejscowego „Dziennika Bałtyckiego” – „Ostsee Zeitung”, znany autor dwóch monografii o obyczajach studenckich i karczerze Uniwersytetu Gryfijskiego, w którym swoją obecność udokumentował m.in. Julian Domański – kolega A. Majkowskiego i działacz „Adelphii”. To pierwsza tablica poświęcona wybitnemu Kaszubie odsłonięta poza granicami kraju. Kolejnym podobnym przedsięwzię-

ciem będzie upamiętnienie Anny Łajming w Przymuszewie (w tym celu nawiązano już współpracę z Nadleśnictwem Przymuszewo).

W 2002 r. Instytut bardzo mocno zaangażował się w sprawę Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie. (Dzięki mediacji udało się doprowadzić do końca konflikt wokół dyr. B. Brezy). Jednak projekt przejęcia w zarządzanie Muzeum okazał się bardzo nieszczęśliwy dla Instytutu. Sam pomysł został odrzucony przez nowe władze powiatu, a dobre intencje Instytutu podważono w serii artykułów na łamach lokalnej i regionalnej prasy. Stało się to gorzką lekcją dla władz Instytutu.

Mimo wszystko Instytut nie wycofał się ze współpracy z wejherowskim Muzeum (owocem były nie tylko wydawnictwa, ale także wspólne imprezy, np. promocje książek). Ponadto starano się rozwijać współpracę z innymi podmiotami, m.in. z ZK-P, Uniwersytetem Gdańskim, Kaszubskim Uniwersytetem Ludowym, Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, Szkołą Wyższą im. Pawła Włodkowica w Iławie, Elbląską Uczelnią Humanistyczno-Ekonomiczną, Biblioteką Gdańską PAN, Zespołem Nadwiślańskich Parków Krajobrazowych w Świeciu i innymi. Dzięki tej współpracy udaje się stale powiększać zbiory biblioteczne. Wymiana wydawnictw prowadzona jest m.in. z Ośrodkiem Badań im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie, Pomorską Akademią Pedagogiczną w Słupsku, Fundacją „Pogranicze” w Sejnach, Regionalnym Ośrodkiem Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Gdańsku, Biblioteką Gdańską PAN i innymi.

Nawiązywaniu kontaktów i rozwijaniu współpracy służą także spotkania z partnerami krajowymi i zagranicznymi. W 2003 r. także odbyło się kilka takich spotkań. W marcu 2003 r. odbyło się spotkanie z Dietmarem Albrechtem i Christianem Pletzingiem z Academia Baltica w Lubece. Dwukrotnie spotkano się z prof. Klaussem Steinke z Uniwersytetu w Erlangen. (Najpierw w dniach 16-19.03.2003 prof. Steinke był sam w Gdańsku, a potem w październiku przyjechał do Gdańska i na Kaszuby na kilka dni z grupą swoich studentów i współpracowników). W ramach istniejącej umowy prezes J. Borzyszkowski spotkał się 21 marca 2003 r. z Klaussem Israellem z Kulturbundu, któremu towarzyszył dr Stephan Handy z Akademii „Edith-Stein-Haus” w Parchimiu. W sierpniu 2003 r. odbyło się także spotkanie prezesa J. Borzyszkowskiego z grupą studentów i pracowników Uniwersytetu Przykarpackiego w Iwano-Frankowsku (Ukraina) – zorganizowane przez Oddział ZK-P i Ognisko Pracy Pozaszkolnej w Wejherowie. Z kolei 17 września sekretarz Instytutu C. Obracht-Prondzyński spotkał się z uczestnikami „V Trilateralnej Wędrówki do miejsc europejskiej historii i kultury”. Wędrówka ta miała formę swobodnego „seminarium w podróży”, w którym brali udział studenci z Polski, Niemiec i Francji. Organizatorem był Berlin Brandenburgisches Institut für deutsch-französische Zusammenarbeit in Europa e.V.

Szczególnie ważne były dwa spotkania, które miały miejsce 9 września 2003 r.

Najpierw Zarząd Instytutu Kaszubskiego rozmawiał o współpracy z Zarządem Oddziału ZK-P w Gdańsku. Następnie członkowie Instytutu – pracownicy UG – spotkali się z rektorem tej uczelni prof. Andrzejem Ceynową. Rozmowa dotyczyła form współpracy między Instytutem i Uniwersytetem oraz możliwości utworzenia na UG ośrodka badawczego wyspecjalizowanego w problematyce kaszubsko-pomorskiej. Pewnym wzorem może tu być funkcjonujący na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu Instytut Wielkopolski. W celu wymiany doświadczeń, bliższego poznania warunków, w jakich funkcjonują nasze oba instytuty oraz w celu ustalenia form współpracy w dniu 23 października odbyło się w Domu Kaszubskim spotkanie przedstawicieli Zarządu Instytutu Kaszubskiego z naszymi poznańskimi partnerami. (Obecni byli m.in. dyrektor IW prof. W. Molik oraz wicedyrektor prof. A. Sakson, a rozmowy z pewnością ułatwiał fakt, że obydwaj są także członkami Instytutu Kaszubskiego).

W dniu 4 grudnia 2003 r. w Iławie odbyła się konferencja naukowa „Sąsiedztwo nadbałtyckie (XVI-XX w.) Bałtyk – Elbląg – Gdańsk – Rosja”, zorganizowana przez Szkołę Wyższą im. Pawła Włodkowica w Płocku Filia w Iławie, Elbląską Uczelnię Humanistyczno-Ekonomiczną oraz Instytut Kaszubski z Gdańska. Głównym organizatorem i gospodarzem konferencji był kol. prof. Andrzej Romanow, a wśród referentów koledzy – członkowie I.K., prof. prof. Andrzej Groth i Bolesław Hajduk. Z kolei 6 grudnia w Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej odbyło się zorganizowane wspólnie z Instytutem Kaszubskim seminarium literacko-językowe dla twórców współczesnej literatury kaszubskiej. Referaty wygłosili prof. prof. Jerzy Samp i Jerzy Treder.

Do najmiłszych wydarzeń w pracy Instytutu Kaszubskiego należą spotkania z przyjaciółmi naszego stowarzyszenia, wśród których na pierwsze miejsce wysuwają się „Krajniacy” – zespół i oddział ZK-P z Wielkiego Buczka, kierowany przez J. Kęcińską. Tradycją stały się spotkania z „Krajniakami” na Kaszubach – latem w Łączyńskiej Hucie (a także w Wierzchucinie), a na progu zimy opłatkowo-jasełkowe w Kościele św. Jana i Domu Kaszubskim w Gdańsku. Ostatnie miało miejsce 20 grudnia 2003 r.

O miejscu naszego Instytutu w świecie nauki i w społeczeństwie decydują także indywidualne dokonania, sukcesy i wyróżnienia jego członków. Rok 2003 był wyjątkowo bogaty pod tym względem. Z licznych wydarzeń przywołać trzeba dwa.

Mistrz i Przyjaciel – nie tylko historyków – Profesor Gerard Labuda jako wybitny Pomorzanie-Kaszuba 24 marca 2003 r. otrzymał kolejny raz najwyższy naukowy tytuł uniwersytecki – doktorat honoris causa Uniwersytetu Szczecińskiego. Pamiętamy, że już w 1985 r. Pan Profesor został dr h. c. Uniwersytetu Gdańskiego, następnie kolejno, jak sam wspomina, idąc wzdłuż Wisły, doktoraty Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (1993), Uniwersytetu Jagiellońskiego (1995) i Uniwersytetu Warszawskiego (1997), potem przechodząc w bieg Odry

– Uniwersytetu Wrocławskiego (1999), by dojść do jej ujścia w Szczecinie.

Autorem wniosku promotorskiego na Uniwersytecie Szczecińskim był członek Instytutu Kaszubskiego profesor Włodzimierz Stępiński. Całość dokumentacji tego wielkiego wydarzenia ukazała się w postaci druku zatytułowanego: *Gerard Labuda Doktor Honoris Causa Uniwersytetu Szczecińskiego*, Szczecin 2003, pod red. Macieja Drzonka.

Równie wielkim wydarzeniem w dziejach Instytutu, a jeszcze większym w życiu osobistym jednego z nas, stała się nominacja Ojca Św. Jana Pawła II dla ks. profesora Wiesława Meringa – rektora Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie na biskupa diecezjalnego (ordynariusza) Diecezji Włocławskiej, ogłoszona 25 marca 2003 r. Natomiast święcenia biskupie i ingres do katedry włocławskiej miały miejsce 26 kwietnia. Jego konsekраторami byli Nuncjusz Apostolski ks. abp Józef Kowalczyk oraz ks. bp pelpliński Jan Bernard Szłaga i poprzednik na stolicy włocławskiej ks. bp. Bronisław Dembowski. Dokumentację tego wydarzenia znajdziemy w numerze specjalnym czasopisma „Kronika Diecezji Włocławskiej”, t. 86, nr 4 bis, zatytułowanym *Święcenia biskupie oraz ingres biskupa Wiesława Meringa*.

Zarówno w uroczystościach szczecińskich, jak i włocławskich, niejednokrotnie podkreślano kaszubski rodowód naszych dostojników – Nauki i Kościoła. Obu raz jeszcze serdecznie gratulujemy i przekazujemy najlepsze życzenia – ad multos annos.